

Nederlands rondhout voor een beter klimaat

De Nederlandse ambities om meer CO₂ op te slaan en vast te leggen in de strijd tegen klimaatverandering biedt ook de Nederlandse bos- en houtketen kansen. Aan de ene kant binnen het bosbeheer, maar ook de rondhoutketen kan hiervan profiteren. Samen met anderen heeft Probos de afgelopen anderhalf jaar deze keten onder de loep genomen om te bekijken waar aanknopingspunten zitten. Het opschalen van het gebruik van inlands hout in de bouw is er daar één van. In dit Bosbericht wordt hierop nader ingegaan en worden de resultaten van de jaarlijkse Probos rondhoutenquête beknopt gepresenteerd.

Nederlands rondhout voor een beter klimaat

Upgrade houtproductie

Tijdens een in 2017 uitgevoerde rondhoutketen-studie zijn de ketens voor populieren, grenen en overig loofhout uitvoerig bestudeerd en is een analyse gemaakt van de toekomstbestendigheid van de Nederlandse rondhoutzagerij sector. Het doel van deze studie was het verkrijgen van inzicht in hoe opwaardering en versterking van de Nederlandse bos- en houtsector gestimuleerd kan worden. Onder opwaardering wordt het productiever maken en zorgen voor meer toegevoegde waarde verstaan. Voor de studie is onder meer gekeken naar knelpunten die ontwikkeling van de keten in de weg staan.

Toegevoegde waarde

Het bestuderen van de drie rondhoutketens heeft met name duidelijk gemaakt dat de toekomst voor het inlandse hout ligt in het zoeken naar toepassingen en producten waarmee een zo hoog mogelijke toegevoegde waarde wordt gecreëerd. Het gaat dan met name om producten voor niche markten en regionale markten. Het aangaan van de concurrentie met standaard producten op de wereldmarkt is slechts in zeer beperkte mate mogelijk. Dit wordt veroorzaakt door beperkingen in o.a. het beschikbare houtvolume (kwantitatief en qua moment van beschikbaar komen) en houtkwaliteit van het in Nederland geproduceerde rondhout. Het ontwikkelen van nieuwe modificatietechnieken zou hier verandering in kunnen brengen, maar dat laat nog wel even op zich wachten.

Korte ketens

In het geval van inlands naaldhout zijn gesprekken gevoerd met grote importeurs van naaldhout. De gesprekken maakten

duidelijk dat een link tussen deze bedrijven en de Nederlandse rondhoutsector vrijwel volledig ontbreekt. De importeurs geven aan dat zij het beeld hebben dat Nederlandse naaldhout niet kan voldoen aan de eisen qua kwaliteit, volume en continuïteit. Terecht of onterecht: er zal bewijs geleverd moeten worden om dit beeld in positieve zin bij te draaien. Kansen lijken er voor inlands (naald)hout te liggen in het werken met korte ketens. Het verbeteren van de aansluiting van de rondhoutverwerking op secundaire verwerkers (bijv. timmerbedrijven) lijkt perspectief te bieden. Verwezenlijking hiervan blijkt echter nog niet zo eenvoudig. Gebrek aan ervaring, normering en negatieve beeldvorming omtrent hout, maken dat gebruik van inlands hout momenteel hogere kosten en risico's met zich mee kan brengen. Daardoor bleek een groot deel van de hout-importerende bedrijven afwachtend als het gaat om investeren in inlands hout voor bijvoorbeeld toepassingen in de bouw. Stimulans vanuit de vraagzijde, bijvoorbeeld opdrachtgevers die aannemers of bouwers

specifiek om inlands hout vragen, biedt kansen. Voor timmerbedrijven en andere secundaire verwerkers wordt het daarmee laagdrempeliger om structureel te investeren in het toepassen van inlands hout.

Inlands hout: kans voor klimaat

De opkomst van de circulaire economie en het Klimaat- en Energieakkoord dat momenteel in ontwikkeling is, biedt aanknopingspunten de positie van de Nederlandse rondhoutketen te versterken. Er wordt nu door ketenpartijen gekeken op welke manier dit het beste uitgewerkt kan worden. Vooruitlopend hierop is Probos samen met Stichting Hout Research (SHR) een project gestart waarin geleerd wordt van ervaringen opgedaan met de toepassing van inlands hout in de bouw (zie kader voor meer informatie). Dit project is één van een twaalfal pilotprojecten waarvoor het ministerie van LNV in 2018 financiering beschikbaar heeft gesteld. Het doel van deze pilotprojecten is te verkennen hoe groot de bijdrage aan de klimaatwinst is of kan zijn.

Inlands hout in de bouw

In het project "Bosbeheer bouwt aan beter klimaat" wordt de toepassing van inlands hout in de bouw geanalyseerd. Aan de hand van 10 bouwprojecten waarin inlands hout is toegepast, wordt de toepassing van inlands hout (bijv. kozijnen, skeletbouw of gevelbekleding) geëvalueerd. Daarbij wordt gekeken naar de ervaringen in de gebruiksfase, maar wordt ook bij elke schakel in de keten geïnformeerd naar de ervaringen tijdens de uitvoering van het bouwproject. In het project worden uiteindelijk de kansen en knelpunten voor bouwprojecten met inlands hout en de randvoorwaarden voor opschaling van dergelijke projecten in kaart gebracht. Van bos tot bouwplaats liggen vele kansen om bij te dragen aan een beter klimaat. Zowel in directe vorm; door vastlegging van koolstof in hout en in de bodem, als in indirecte vorm: door aanzienlijke substitutievoordelen wanneer hout niet biobased materialen vervangt, zoals beton en staal.

Het project wordt uitgevoerd door Probos en SHR.

Rondhoutzagerijen

De Nederlandse rondhoutzagerijen zijn momenteel de belangrijkste schakel om te komen tot het creëren van meer toegevoegde waarde in de keten. Zij verzagen het rondhout tot de gewenste afmetingen waarmee verderop in de keten gewerkt kan worden. Zij vormen de meest directe schakel tussen bos en de secundaire houtverwerkers en zijn daarmee in staat het aanbod te helpen sturen. Deze positie en het feit dat rondhoutzagerijen al jaren flink onder druk staan, was voor Probos reden de toekomstbestendigheid van deze sector in beeld te brengen. Op initiatief van Probos kwamen eind 2017 30 rondhoutzagerijen bij elkaar om te spreken over de gezamenlijke belangen en het toekomstperspectief van de sector. Het was voor het eerst sinds lange tijd dat er zó veel zagerijen uit geheel Nederland bijeen kwamen. Tijdens de bijeenkomst zijn de belangrijkste uitkomsten met de aanwezigen bediscussieerd.

Toekomstperspectief

Bedrijfseconomisch gezien blijken de zagerijen er gemiddeld genomen beter voor te staan dan verwacht. De vraag naar hout vanuit bedrijven en particulieren blijkt goed. Waarbij de vraag naar douglas, lariks en eiken er positief uit springt. De rondhoutzagerijen zien kansen in het beter positioneren van het bedrijf en het inspelen op het aanbieden van dienstverlening in plaats van producten. Door mee te denken met de klant kunnen pasklare producten worden aangeboden en hout optimaal worden benut. De beschikbaarheid van een goed overzicht met alle beschikbare nichemarkten is daarbij van groot belang. Iets waaraan het op dit moment ontbreekt, maar wel de aandacht heeft. Bijvoorbeeld binnen het project

eco2eco (www.eco2eco.info). Samenwerking tussen collega-bedrijven en afnemers (korteketens) worden ook als kans gezien.

Veel rondhoutzagerijen noemen flexibiliteit en innovatief opereren als zeer belangrijke factoren voor succes. Daarbij is het belangrijk open te

staan voor veranderingen en investeringen, zodat tijdig ingespeeld kan worden op de ontwikkelingen in de vraag. Gebrek aan geschikt personeel en gebrek aan ruimte voor opslag en uitbreiding blijken daarbij wel vaak een knelpunt. Extra opslag is vooral nodig om te kunnen voldoen aan de snelle leveringsvoorwaarden van de moderne tijd en jaarrond te kunnen leveren.

De continuïteit in de rondhoutlevering vanuit het Nederlandse bos en een goede prijs/kwaliteitsverhouding worden door de zagerijen als een groot knelpunt ervaren. Nederlands rondhout is vaak niet het gehele jaar beschikbaar in de benodigde kwaliteit, prijs of houtsoort, doordat er in het broedseizoen (15/3 t/m 15/7) zeer beperkt hout geoogst wordt. Daarom wordt vaak gekozen voor import vanuit onze buurlanden. Hierbij gaven de zagerijen als belangrijke oplossingen: het verminderen van de markt verstorende werking van subsidies voor de stimulering van hernieuwbare energie waardoor meer zaaghout beschikbaar blijft voor de zagerijen en het versoepelen van de

Tabel 1 Verbruik rondhout in de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie in 2017 (x 1.000 m³ werkhout met schors)

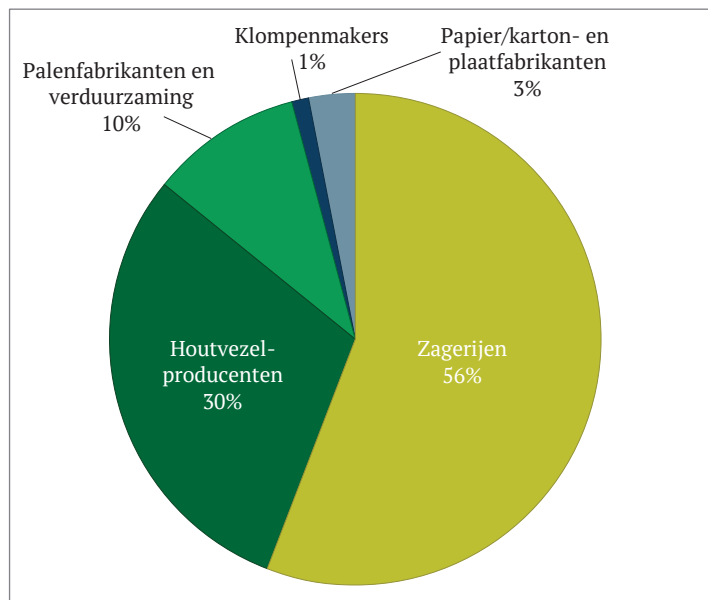
Sector	Verbruik		Inkoop	Aantal
	2016	2017	Nederland	bedrijven
			2016	2017
Zagerijen	417	388	289	86
Zagerijen tropisch	11	10	n.v.t.	6
Klompenmakers	10	8	6	10
Papier/kartonfabrikanten	*	*	*	1
Plaatfabrikanten	*	*	*	1
Palenfabrikanten	50	69	8	22
Houtvezelproducenten	238	205	191	4
Totaal	755	702	512	130

* Geen verbruik opgegeven i.v.m. herleidbaarheid tot individuele bedrijven.

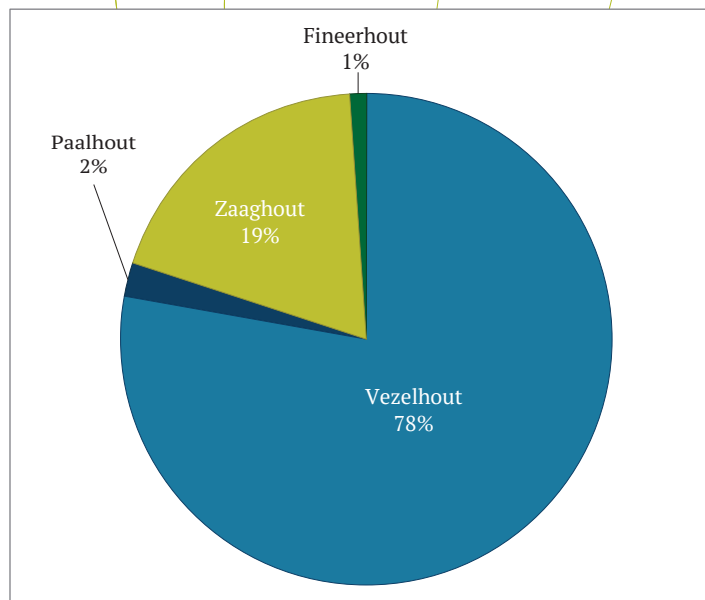
oogstmogelijkheden in het bos. Dit laatste maakt het mogelijk de logistiek van het uitrijden van het hout en het vinden van geschikte opslag te optimaliseren. Daardoor is het vinden van tussenopslag niet of in beperktere mate nodig.

Rondhoutverwerking in 2017

Ook in 2018 heeft Probos haar jaarlijkse rondhout enquête uitgevoerd en daarmee gegevens over de Nederlandse verwerking en export van industrieel rondhout verzameld. De beschikbaarheid van deze gegevens is essentieel geweest om het belang van de zagerijen binnen de Nederlandse bos- en de houtketen duidelijk te maken. Een goed zicht op de hele keten, heeft het mogelijk gemaakt dat Nederlands hout een plek heeft verworven binnen de initiatieven gericht op circulariteit en het werken aan een beter klimaat. De belangrijkste resultaten van de enquête worden hieronder gepresenteerd. In totaal is in 2017 692.000 m³ niet-tropisch rondhout (met schors) verwerkt (tabel 1 en figuur 1). 74% van dit volume is afkomstig uit het Nederlandse bos.

Figuur 1 Het in 2017 door de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie verwerkte volume industrieel rondhout naar categorie verwerker.

Figuur 2 Rondhoutexport naar sortiment in 2017.

Ruim de helft (56%) van het in Nederland verwerkte rondhout kwam voor rekening van de zagerijen (figuur 1). Het effect van het stoppen van Willemsen Naaldhout is slechts in beperkte mate in de cijfers terug te zien. Dat is niet verwonderlijk aangezien Willemsen nog een groot deel van 2017 in bedrijf is geweest. De daadwerkelijke effecten zullen pas volgend jaar terug te zien zijn in de cijfers. De producenten van houtvezels voor de dierhouderij verwerken bijna één derde van het verwerkte volume. Bijna driekwart van het verwerkte industrieel rondhout bestaat uit grenen, populier en douglas. In lijn met de samenstelling van het Nederlandse bos blijft grenen veruit de belangrijkste houtsoort.

Export

Van het totaal in Nederland geogoste rondhout is 52% in Nederland verwerkt. 48% is geëxporteerd. Deze export bedroeg

in 2017 481.000 m³ werkhout met schors. Figuur 2 geeft de export van rondhout uit het Nederlands bos naar sortiment weer. De export betreft met name vezelhout en dan met name voor de productie van plaatmateriaal. Nederland heeft geen grote producenten van bijvoorbeeld OSB of MDF wat de export van dit vezelhoutsortiment noodzakelijk maakt.

Conclusies

Ontwikkelingen op het gebied van de circulaire economie en het vergroten van de bijdrage van de Nederlandse bos- en houtketen aan de klimaatdoelen bieden kansen voor het vergroten van de hoogwaardige inzet van Nederlands hout, vooral in nichemarkten. De grootste uitdaging daarbij is het vinden van de optimale afstemming tussen wat het Nederlandse bos te bieden heeft qua kwaliteit, houtsoorten, volumes, etc. en de eisen vanuit de beoogde hoogwaardige

toepassingen. Aan de ene kant moeten deze eisen zo realistisch mogelijk worden gesteld, maar aan de andere kant is het aan de rondhoutketen van bos tot aan rondhoutverwerker om te laten zien dat ze het gewenste hout kunnen leveren. Dit zal vragen om een nauwe samenwerking en het ontwikkelen van korte ketens waarbinnen mogelijke verliezen en winsten gezamenlijk worden genomen en/of genoten, maar waarin vooral vakmanschap van meerwaarde zal zijn. Er ligt in ieder geval een mooie uitdaging die de Nederlandse rondhoutketen de mogelijkheid biedt zich op een positieve manier te onderscheiden.

Jasprina Kremers en Jan Oldenburger

Foto voorblad: Mark van Benthem, Probos